

İTİRAZIN İPTALİ DAVASININ TÜRK MİLLETLERARASI USUL HUKUKU YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**EVALUATION ON ANNULMENT OF OBJECTION SUIT IN TERMS OF TURKISH INTERNATIONAL PROCEDURE LAW**Sinan Can KONYALI* 10.21492/inuhfd.1128861 **Makale Bilgi**Gönderi: 10/06/2022
Kabul : 20/12/2022**Anahtar Kelimeler***İtirazın İptali,
Milletlerarası Usul
Hukuku,
Yetki Anlaşması,
Tahkim Anlaşması,
Tanıma-Tenfiz.***Article Info**Received: 10/06/2022
Accepted: 20/12/2022**Keywords***Annulment of Objection,
International Procedure
Law,
Jurisdiction Agreement,
Arbitration Agreement,
Recognition-
Enforcement.***Özet**

İtirazın iptali davasının kendisine özgü niteliği Türk icra hukukunda birçok sorunu ve tartışmayı beraberinde getirmektedir. Söz konusu tartışmaların milletlerarası usul hukuku boyutuyla da ele alınması gerekmektedir. Keza yabancılık unsuru barındıran özel hukuk ilişkilerinde taraflar, giderek artan bir biçimde yetki ya da tahkim anlaşmaları akdetmekte ve uyuşmazlığın yabancı devlet mahkemesi ya da hakemler önünde görülmesi konusunda anlaşabilmektedir. Aralarında yetki ya da tahkim anlaşması bulunması durumunda alacaklının, borçluyla aralarındaki güven ilişkisi gereği uyuşmazlığın çözümü için yetkili yabancı mahkemeye ya da hakemlere başvurması beklenir. Ancak alacaklı yetki ya da tahkim anlaşmasının varlığına rağmen borçlu aleyhine ilamsız icra takibine başvurabilmektedir. Borçlunun takibe itiraz etmesi durumunda ise itirazın kaldırılması yoluna başvuramayan alacaklı tarafından takibe devam edilebilmesinin tek yolu itirazın iptali davası ikame etmektir. İtirazın iptali davası konusunda Türk mahkemelerinin yetkisi münhasır değildir. Davanın her ne kadar icra hukuku içerisinde yer alsa da maddi hukuk karakteri gereği tarafların yetki anlaşmalarının geçerliliğine engel olmaması lazım gelir. Tahkim bakımından ise para veya teminat borçlarını içeren itirazın iptali davasının konu yönünden tahkime elverişli olarak kabul edilmesi gerektiği ve hakemlerin itirazın iptaline karar verme konusunda yetkili oldukları son yıllardaki Yargıtay kararları ve doktrin görüşleri ışığında ortaya konmuştur. İtirazın iptali davası, yalnızca Türk ve İsviçre Hukuku'nda kabul edilmektedir. Dolayısıyla yabancı hâkimin ya da hakemlerin davayı ne şekilde vasıflandıracığı, esasa uygulanacak hukuku ne şekilde belirleyeceği gibi birçok problemle karşılaşmaktadır. Bunun yanı sıra bir yıllık hak düşürücü sürenin yabancı mahkemeler ya da hakemler önünde açılan davalar üzerindeki etkisi, tazminatlar, yabancı mahkeme ya da hakem kararına binaen ilamsız icra takibi başlatılıp başlatılmayacağı konuları tartışılması gereken sorunlardan birkaçıdır.

Abstract

The peculiar nature of the annulment of objection suit brings along many problems and debates in Turkish enforcement law. These problems should also be addressed in terms of international procedure law. Likewise, the parties increasingly conclude jurisdiction or arbitration agreements and settle with that the dispute should be heard before a foreign court or arbitrators in private law relations that contain the foreign element. If there is such a contract, the creditor is expected to bring the dispute to the competent court or arbitrators due to the trust relationship between them. However, the creditor may apply for enforcement proceedings without judgment against the debtor, despite the existence of jurisdiction or arbitration agreement. If the debtor objects to the proceeding, the only way for the creditor, who cannot apply removal of the objection, to continue to proceedings is to file the annulment of objection suit. The jurisdiction of Turkish courts in the annulment of objection suit is not exclusive. Although the case is included in the enforcement law, due to its substantive law character, it should not prevent the validity of agreements. In terms of arbitration, it is asserted in the light of recent Turkish Court of Cassation decisions and doctrinal views that the annulment of objection suit which includes money or guarantees debts should be accepted as arbitrable and arbitrators are entitled to take a decision. The action for annulment of the objection is accepted only in Turkish and Swiss Law. Therefore, many problems are encountered such as how the foreign judge or arbitrators will classify the case and how they will determine the applicable law to the merits. In addition, the effect of the one-year period of disqualification on the cases brought before foreign courts or arbitrators, compensations and whether enforcement proceedings can be initiated without judgment based on a foreign court or arbitrator's decision are some of the issues that need to be discussed

EXTENDED SUMMARY

The annulment of objection suit constitutes one of the most controversial areas of Turkish enforcement law. Considering the nature of the suit, the unity between doctrinal views or a stable practice in the Turkish Court of Cassation decisions given in various years has not been achieved yet. These discussions raise many important questions that need to be answered in terms of legal relations that contain foreign elements. Especially in the event that jurisdiction or arbitration agreement is concluded between the parties that authorize foreign courts or arbitrators. In this context, our study aims to examine the annulment of objection suit in accordance with the regulations and principles of Turkish international procedural law.

Although there are many questions that need to be answered gradually in our study, we have a basic view on which we base on the answering of all these questions. At this point, we are of the opinion that the creditor should not be allowed to nullify jurisdiction or arbitration agreement unilaterally by applying enforcement proceedings without judgment. Therefore, there is no obstacle for the creditor to apply for enforcement proceedings without judgment despite the jurisdiction or arbitration agreement. However, in case of objection of the debtor, it is stated that the annulment of the objection should be brought before the competent foreign courts or arbitrators. All the questions in our study are shaped on this basic.

In this respect, the views in the Turkish enforcement law doctrine and the Turkish Court of Cassation decisions are examined. Depending on the suit is specific to enforcement law and has the characteristics of a performance or a declaratory, a substantive or a procedural, there have been many important consequences in terms of international procedural law. Likewise, considering the procedural character of the case, it can be concluded that it is not possible for foreign courts or arbitrators to decide on a case under Turkish procedural law. Although the suit is included in the Enforcement and Bankruptcy Code, it is a type of suit in which substantive law character is at the forefront when evaluated in terms of jurisdiction, trial procedure and subject.

Accepting that the suit is entirely specific to the enforcement law, it gives rise to the exclusive jurisdiction of Turkish courts. As a consequence of this, the invalidity of the jurisdiction agreement and the denial of the enforcement or the recognition of the foreign court or arbitral award must be recognized. However, it can be argued that the suit is not specific to the enforcement law in terms of international procedure law. Although it has consequences specific to the enforcement law, there are many characteristics of substantive law. Such as (1) the proceedings are carried out in accordance with the general provisions, (2) it is not subject to the strict formal requirements of the enforcement law and (3) the decisions have *res judicata* effect.

If it is accepted that the case can be heard before foreign courts or arbitrators, the problems related to how the foreign court or arbitrators will classify the case or determine the applicable law should also be resolved. For the benefit of the plaintiff, it's possible on the theory that case can be classified by the foreign court or arbitrators in accordance with Turkish Law. In this respect, a one-year period of disqualification should be also taken into account in the interests of the plaintiff. Since the case already contains a fundamental debt relation, foreign judges or arbitrators should determine the applicable law in accordance with the conflict of laws rules or in a manner stipulated by the law applicable to the arbitration procedure. The compensations awarded in the action for the annulment of the objection are also within the scope of the article. Although it has the nature of a sanction, we believe that foreign judges or arbitrators can also decide on compensations due to the procedural economy and the interests of the parties. Otherwise, there are some consequences that are contrary to the procedural economy and the interests of the parties, such as filing a separate lawsuit in Turkish courts for compensation or re-trial before the Turkish courts for the annulment of the objection. There is no obstacle to initiate enforcement proceedings without judgment based on a foreign court or arbitrator's decision. However, if the court or arbitrator's decision is not final, the Turkish Court doesn't have jurisdiction.

As can be seen, the annulment of objection suit brings along many questions that need to be answered in terms of international procedural law as well as enforcement law. Some evaluations were made on the subject, especially in terms of the contract of jurisdiction. In terms of the arbitration agreement, our personal views are presented based on the doctrinal views and the decisions of the Court of Cassation. In this way, it has been tried to evaluate the issue with the dimension of international procedural law.

I. GİRİŞ

Yabancılık unsuru barındıran hukuki ilişkilerde alacaklı ve borçlu 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un¹ (MÖHUK) 47. maddesi uyarınca yetki anlaşması ya da tahkim anlaşmasına uygulanacak hukuk uyarınca geçerli bir tahkim anlaşması akdederek aralarındaki muhtemel uyuşmazlıkların çözümünü için yabancı mahkemeleri ya da hakemleri yetkilendirebilir. Bu tip bir anlaşmanın varlığı halinde alacaklıdan beklenen uyuşmazlığın çözümü için anlaşmada belirtilen mahkemeye ya da hakemlere başvurmasıdır. Buna rağmen alacaklı, isterse 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun² (İİK) 42. maddesi uyarınca borçlu aleyhine ilamsız icra takibi başlatabilir. Borçlunun süresinde takibe itiraz etmesiyle birlikte elinde İİK'nın 68. maddesinde sayılı belgelerden olmayan alacaklının takibine devam edebilmesi için başvurabileceği tek yol genel mahkemelerde itirazın iptali davası açmaktır.

Taraflar arasında yetki ya da tahkim anlaşmasının akdedilmiş olması durumunda alacaklının Türk icra daireleri nezdinde ilamsız icra takibi başlatıp başlatamayacağı doktrinde tartışmalı olsa da birçok görüş, Türk icra dairelerinin yetkisinin taraflar arasındaki yetki ya da tahkim anlaşmasına rağmen devam ettiğini, dolayısıyla alacaklının yetki ya da tahkim anlaşmasına rağmen ilamsız icra takibine başvurabileceğini kabul etmektedir. Çalışmamızda da bu görüş temelinden yola çıkılacak; takibine itiraz edilen alacaklı ile borçlu arasındaki yetki anlaşmasının durumu itirazın iptali davası yönünden ele alınacaktır. Tahkim anlaşması bakımından ise hakemlerin itirazın iptaline karar verme yetkisinin bulunup bulunmadığı üzerinde durulacaktır. Ayrıca itirazın iptalinin tanınmadığı bir hukuk sisteminde yabancı hâkimin veya hakemlerin itirazın iptali davasını ne şekilde vasıflandıracağı, esasa uygulanacak hukuk, tazminatlar, bir yıllık hak düşürücü süre ve yabancı mahkeme ya da hakem kararına dayalı olarak ilamsız icra takibi başlatıldığında ortaya çıkabilecek sorunlar da incelenecektir. Aynı bir çalışma gerektirecek kadar geniş olması nedeniyle itirazın iptali kararının tanınması ve tenfizi konusu kapsam dışı bırakılmıştır. Ancak pratik gerekçeler sebebiyle yeri geldikçe itirazın iptali kararının eda ya da tespit niteliğinden yola çıkılarak tanımaya mı yoksa tenfize mi tâbi olması gerektiği konusunda kısaca bilgi verilecektir.

Yukarıdaki değerlendirmelerin yapılabilmesinin ön koşulunu itirazın iptali davasının niteliğine ilişkin Türk doktrinindeki tartışmaların ve birbiriyle çelişen Yargıtay kararlarının incelenmesi oluşturmaktadır. İtirazın iptali davasının niteliğine ilişkin görüşler, icra hukukunun en tartışmalı alanlarından birisini teşkil etmektedir.

Çalışmamız giriş ve sonuç bölümleri de dâhil olmak üzere dört ana başlıktan oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından ikinci ana başlıkta itirazın iptaline ilişkin Türk icra hukukundaki görüşler ve Yargıtay kararları kısaca ele alınacaktır. Üçüncü ana başlıkta ise davanın milletlerarası usul hukuku bakımından yaratması muhtemel sorunlara ve çözüm önerilerine değinilecektir.

İtirazın iptali davasının milletlerarası usul hukuku bakımından etkileri ve sonuçları, üçüncü ana başlıkta kademeli bir biçimde ele alınacaktır. İlk olarak taraflar arasında akdedilen yetki ya da tahkim anlaşmasına rağmen alacaklının ilamsız icraya başvurup başvuramayacağı sorusu cevaplandırılacaktır. Ardından itirazın iptali davasında Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ve taraflar arasında akdedilen yetki anlaşmasının geçerliliği üzerinde durulacak; sonrasında ise tahkim anlaşmasına binaen hakemlerin itirazın iptaline karar verip veremeyeceği tartışılacaktır. Son olarak yabancı mahkemeler önünde vasıflandırma ve uygulanacak hukuk sorunları değerlendirilecek, bir yıllık hak düşürücü süre, icra-inkâr ve kötü niyet tazminatı ile yabancı mahkeme ya da hakem kararına dayanan ilamsız icra takipleri hakkında bilgi verilecektir.

II. DOKTRİN GÖRÜŞLERİ VE YARGITAY KARARLARI UYARINCA İTİRAZIN İPTALİ DAVASININ NİTELİĞİ

A. Davanın Niteliği Hakkındaki Görüşler

İtirazın iptali davasının niteliğine yönelik ne Yargıtay kararlarında ne de doktrinde bir görüş birliği mevcuttur. Doktrinde bazı yazarlar davanın bir eda davası olduğu görüşünü savunurken bazı yazarlar ise tespit davası niteliğinde olduğu görüşündedir. Üçüncü bir grup yazar ise davanın icra hukukuna özgü ya da karma nitelikli bir dava olduğu görüşlerine sahiptir.

İlk olarak davanın bir eda davası niteliğinde olduğuna ilişkin görüşlere kısaca değinilecektir.

Davanın eda davası olduğuna ilişkin görüşler³ uyarınca davacının itirazın iptaline yönelik talep sonucu alacağın tahsilini istemini de bünyesinde barındırmaktadır⁴. İtirazın iptali davasında öncelikle alacağın tespiti, ardından ise borçlunun alacağı ödemeye mahkûm edilmesi istenmektedir⁵. Alacağın tahsili talebini içeren bir dava da eda davası niteliğindedir. İİK'nın 67/1. ile 67/4. maddelerinde düzenlenen itirazın iptali davasıyla alacak davasının ayrı davalar olduğu görüşü, dava teorisine ve usûl ekonomisine aykırıdır. Alacaklının eda davası açması mümkün olan hallerde tespit davası açmasında hukuki yararı da

¹ RG: 12.12.2007, 26728.

² RG: 19.06.1932, 2128.

³ BERKİN, Necmeddin: Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1980, s.420 vd.; KARSLI, Abdurrahim: İcra Hukuku Ders Kitabı, Yenilenmiş 1. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.394.

⁴ POSTACIOĞLU, İlhan: "Ödeme Emrine İtirazın İptali Mevzuunda Bazı Zarurî Açıklamalar", BATİDER, X(4), 1980, (İtirazın İptali 2), s.977.

⁵ KURU, Baki: "Ödeme Emrine İtirazın İptali Davası ve İcra İnkâr Tazminatı", Adalet Dergisi, (7-8), 1961, (İtirazın İptali), s.678; KURU, Baki/AYDIN, Burak: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s.112.

bulunmamaktadır. Dolayısıyla alacaklı tarafından yalnızca alacağın tespitine yönelik bir dava açılmayacağı ileri sürülmektedir⁶.

İtirazın iptali davasının tespit davası niteliğinde olduğunu savunan görüşler ise kısaca aşağıdaki gibidir:

Bu görüşe göre itirazın iptali davasında mahkeme, borçlunun bir edaya mahkûmiyetine hükmetmemektedir. İtirazın iptali davasının amacı alacağın tespit edilmesi suretiyle duran icra takibine devam edilebilmesidir. Bu tespit yapılması alacaklının takibe devam edebilmesi için gerekli ve yeterlidir. Bunun dışında alacağın tahsiline yönelik bir hükme gerek bulunmamaktadır⁷. İtirazın iptali davasıyla bir yıllık sürenin geçmesinin ardından açılacak alacak davası farklı davalardır. Kanun koyucunun da aynı davayı iki farklı hükümle düzenleme altına almış olması hukuk mantığına aykırıdır. Bu görüş uyarınca alacaklı isterse bir yıllık süre içerisinde itirazın iptali davası açabileceği gibi isterse 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda⁸ yer alan zamanaşımı süresi içerisinde tahsil davası da açabilir⁹. Alacaklının hangi davayı açtığı ise netice ve talep bölümünden anlaşılmaktadır¹⁰.

Doktrindeki diğer görüşler ise itirazın iptali davasını salt eda ya da tespit davası olarak nitelendirmekten ziyade belli başlı özelliklerinden hareketle açıklamalarda bulunmaktadır. Bu görüştekilerin birçoğu davayı icra hukukuna özgü bir dava türü olarak değerlendirmektedir¹¹.

Bir görüş itirazın iptali davasını tespit ya da eda davası yerine karma nitelikli bir dava olarak nitelendirmekte ve davacının talebine göre tespit ya da eda kısmının ağırlık gösterebileceğini ifade etmektedir¹².

Doktrindeki bir diğer görüş ise davanın eda ya da tespit davası olarak nitelendirilmesinin pratikte bir öneminin bulunmadığını belirtmektedir¹³.

İtirazın iptali davasına yönelik Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlar arasında da bir birlik söz konusu değildir. Yargıtay vermiş olduğu eski bir kararında¹⁴ itirazın iptali davasını tespit niteliğinde bir dava olarak kabul etmekten sonraki kararlarında¹⁵ eda davası olarak nitelendirmiş; ardından yeniden tespit davası olduğu yönündeki görüşüne¹⁶ geri dönmüştür.

B. Görüşümüz

İtirazın iptali davasının niteliğine ilişkin tartışmalar, Yargıtay'ın 1972 yılında verdiği karar sonrasında başlamıştır¹⁷.

Kanımızca itirazın iptali davası ile tahsil davası iki ayrı dava değildir. Doktrinde de belirtildiği gibi alacaklının 1 yıllık süre içerisinde itirazın iptali davasının yanı sıra isterse tahsil davası da açabileceğinin kabulü, kötü niyetli alacaklılar aleyhine tazminata hükmedilmesi ihtimalinin yine kötü niyetli alacaklıların iradesine bağlı olarak bertaraf edilebilmesi¹⁸ anlamına gelir ki bu durum menfaat dengesini borçlu aleyhine

⁶ KURU, Baki: İcra ve İflas Hukuku, Cilt I, 3. Bası, Alfa Basım Yayım, 1988, (İcra), s.281.

⁷ ÇAĞA, Tahir: “Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair”, BATİDER, VIII(3), 1976, (İtirazın İptali), s.26. Davanın tespit niteliğinde bir dava olduğuna ilişkin diğer bir görüş için bkz. OKÇUOĞLU, Yavuz: Yargıtay Kararları ve Karşı Oylarım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1991, s.408 vd.

⁸ RG: 04.02.2011, 27836.

⁹ ÇAĞA, İtirazın İptali, s.29.

¹⁰ ÇAĞA, İtirazın İptali, s.23-24.

¹¹ PEKCANİTEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s.115-116; DEYNEKLİ, Adnan/KISA, Sedat: İtirazın İptali Davaları ve İcra İnkâr Kötü Niyet Tazminatı, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013, s.78; ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin: İcra ve İflas Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.148; ÖZKAN, Yönel: İcra İflas Hukukunda İtirazın İptali Davası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s.32-33.

¹² ERİŞ, Gönen: Ödeme Emrine İtirazın İptali Davası ve Bazı Sorunlar, Ankara Barosu Dergisi, (5), 1977, s.828.

¹³ YILMAZ, Ejder: İtirazın İptali Davasının Hukukî Niteliği, Saim Üstündağ'a Armağan, Ankara, 2009, (İtirazın İptali), s.612-613.

¹⁴ Yargıtay 11.HD, 14.03.1972, 1174/1203. Karar için bkz. ÇAĞA, İtirazın İptali, s.26 vd.

¹⁵ “...Ödeme davası bir hakkın varlığının saptanmasını da içerir. Bu davada da öncelik alacağın varlığının tespiti gerekecektir... Alacağın varlığının ispatı suretiyle itirazın iptali istemi alacağın tahsili hakkındaki davanın kapsamı içinde bulunmaktadır.” Yargıtay HGK, 21.11.1979, E.1977/4-993, K.1979/1378; “...Alacağın varlığının ispatı suretiyle itirazının iptali istemi alacağın tahsili hakkındaki davanın kapsamı içinde bulunmaktadır.” Yargıtay HGK, 26.09.1980, E.1980/11-2004, K.1980/2181, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022).

¹⁶ “...Dava, İİK'nun 67. maddesine dayalı itirazın iptali istemine ilişkindir. Mahkemece, anılan meblağın davalılardan müteselsilen tahsiline karar verilmiştir. İcra takibine vaki itirazın iptali davası ile bir alacağın tahsili amacıyla açılan alacak davaları, nitelikleri itibarıyla birbirinden farklı dava türleridir... Bu durum karşısında dava dilekçesi ile itirazın iptali isteminde bulunulduğu halde mahkemece yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış...” Yargıtay 11.HD, 05.04.2004, E.2003/9065, K.2004/3572; “Taraflar arasındaki dava itirazın iptali davası olduğu halde mahkemece davanın kısmen kabulü ile ...-TL.nin faizi ile davacıdan alınıp davalıya verilmesine karar verilmiş, satış değeri üzerinden de ...-TL. inkar tazminatına hükmedilmiştir. Oysa itirazın iptali davalarında tahsil kararı verilmesine olanak bulunmamaktadır. Bu itibarla icra takibine vaki itirazın iptaline karar verilmesi gerekirken talep dışına çıkılmak suretiyle alacağın tahsiline karar verilmesi isabetsizdir.” Yargıtay 13.HD, 21.04.2003, E.2002/15291, K.2003/4753, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022).

¹⁷ Tartışmalar, Çağa'nın 1976 yılında yayınlamış olduğu Kuru ve Postacıoğlu'nun görüşlerini eleştiren ve Yargıtay'ın söz konusu kararını yerinde bulan makalesiyle birlikte başlamıştır. Makale için bkz. dpn. 7. Bu makalenin ardından Postacıoğlu, 1978 yılında Çağa'nın makalesine cevaben bir makale kaleme almıştır. POSTACIOĞLU, İlhan: “İcrada İnkâr Tazminatı Üzerine Düşünceler ve Bazı İhtilafli Noktalar”, BATİDER, IX(4), 1978, (İtirazın İptali), s.951-970. Bu makalenin ardından önce Çağa 1979 yılında, sonrasında Postacıoğlu ise 1980 yılında birer makaleyle birbirine cevap vermiştir. ÇAĞA, Tahir: “Yine Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair”, BATİDER, X(2), 1979, s.369-376. Postacıoğlu'nun makalesi için bkz. dpn. 4.

¹⁸ YILMAZ, İtirazın İptali, s.610. Benzer yönde bkz. TÜYSÜZ, Cemre: Milletlerarası Ticari Tahkim Açısından İcra ve İflas Hukukundaki Davalar, 1. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2017, (Davalar), s.91.

bozmaktadır. Dolayısıyla takibinde haksız olduğunu öngörebilen ve bu saikle hareket ederek icra takibi başlatan alacaklının, aleyhine hükmedilecek tazminata da katlanması gerekmektedir¹⁹.

İtirazın iptali, alacak davasının kendisine has sonuçlar bağlanmış olan özel bir görünümüdür. Alacağına kavuşmak isteyen alacaklı, borçlu aleyhine ilamsız takip başlatarak itirazın iptali davasıyla haciz yoluna gidebileceği gibi takip başlatmadan alacağın tahsiline yönelik alacak davası açma hakkına da sahiptir. Kanun koyucu, alacaklının ilamsız icra takibi yolunu seçmesi durumunda itirazın iptali davası özelinde birtakım hukuki şartlar (bir yıllık hak düşürücü süre) ve sonuçlar (icra-inkâr tazminatı) öngörmüştür.

İtirazın iptali salt bir tespit davası niteliğinde değildir. İtirazın iptali kararı verilmesi üzerine alacaklı, kararı ilgili icra dairesine ibraz ederek icra organlarını harekete geçirmekte ve haciz işlemlerini başlatabilmektedir. Buna karşın tespit niteliğindeki bir mahkeme kararının icra organlarını harekete geçirmesi mümkün değildir.

İtirazın iptali teknik anlamda bir eda davası niteliğinde de değildir. Yargıtay 2014 yılında, usul ekonomisi ve iş yoğunluğu gerekçesiyle de olsa 12. Hukuk Dairesi'nin²⁰ içtihadından dönerek dava sonunda elde edilen hükmün ayrı bir takibe konu olamayacağı; kararda yer alan inkâr tazminatı, ilam harcı, dava masrafı ve vekâlet ücreti gibi kalemlerin ancak hükmün ilgili icra dosyasına ibraz edilmek suretiyle istenebileceği yönünde karar vermiştir²¹. Hâlbuki dava, salt eda davası olarak kabul edilseydi davacının elde edeceği ilamla birlikte ayrı bir ilamlı icra takibi başlatmasında ya da itirazın iptali dışında kalan dava masrafları, vekâlet ücreti, tazminat hükümlerine yönelik ilamlı icraya başvurmasında herhangi bir engel olduğundan bahsedilememesi gerekirdi.

İtirazın iptali davasını karakterize eden en önemli iki unsur itirazın iptali hükmü ile icra inkâr ve kötü niyet tazminatlarıdır. Doktrinde itirazın iptali davası bir alacak davası olarak görülmekte²²; genel hükümler uyarınca açılacak alacak davasıyla itirazın iptali davasının esasen aynı davalar olduğu²³ savunulmaktadır. Dava her ne kadar İİK içerisinde yer alsın da görev ve yetki yönünden genel hükümlerin uygulandığı ve yargılamanın da genel hükümler uyarınca yürütüldüğü bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla itirazın iptali davası her ne kadar İİK'da yer alsın kural olarak alacak davasından bir farkı bulunmamakta ve bu yönüyle maddi hukuk karakteri ön plana çıkmaktadır.

Yukarıda izah ettiğimiz gerekçeler bir arada değerlendirildiğinde itirazın iptali davasının kendisine has şartları ve sonuçları olan, maddi hukuk karakterli bir eda davası olduğu kanısındayız. Yargılama sonunda alacağın tahsiline yönelik bir eda hükmüne gerek bulunmamaktadır. Buna karşın alacaklı, lehine elde ettiği kararla icra organlarını harekete geçirebilmektedir. Dolayısıyla kararın eda niteliği tespit niteliğine daha ağır basmaktadır.

III. İTİRAZIN İPTALİ DAVASININ MİLLETLERASI USUL HUKUKU BOYUTU

A. Tahkim ya da Yetki Anlaşmasına Rağmen İlamsız İcraya Başvuru

Yabancılık unsuru barındıran özel hukuk ilişkilerinde taraflar, muhtemel uyuşmazlıkların çözümünü için MÖHUK'un 47. maddesi uyarınca yabancı bir devlet mahkemesini yetkili kılabilen gibi tahkim anlaşması akdederek hakem ya da hakemleri de yetkilendirebilir. Taraflar arasında yetki veya tahkim anlaşması bulunması durumunda alacaklının borçlu aleyhine genel haciz yoluyla ilamsız icra takibi başlatıp başlatamayacağını incelenmesi gerekmektedir. Konu ilk olarak tahkim anlaşmaları boyutuyla ele alınacak ve uygun düştüğü ölçüde yetki anlaşmaları bakımından da değerlendirilecektir.

Doktrinde geçerli bir tahkim anlaşmasının varlığı durumunda alacaklının ilamsız icra takibine başvuramayacağını ileri süren görüşlerin yanı sıra aksi görüşler de mevcuttur. Alacaklının ilamsız icra takibine başvuramayacağını öne süren görüşler uyarınca taraflar, akdettikleri tahkim anlaşmasıyla uyuşmazlığın devlet yargısına yerine hakemler önünde görüleceği konusunda anlaşmışlardır. Tarafların tahkim anlaşması akdetmelerinin altında yatan temel sebep devlet yargısından kaçınma istekleridir. Keza icra organları da devletin adalet teşkilatı içerisinde bulunmaktadır. Dolayısıyla alacaklı, tahkim anlaşmasının akdedilmesiyle birlikte ilamsız icra yoluna başvuramayacaktır²⁴.

Geçerli bir tahkim anlaşmasının varlığına rağmen alacaklının ilamsız icraya başvurabileceğini savunan görüşlere göre tahkim anlaşması tarafların mahkemeler önünde dava açmasını önleyici bir etkiye sahiptir. İlamsız icra takibi ise uyuşmazlığı nihai olarak sona erdirmeye fonksiyonuna sahip olmamakla birlikte

¹⁹ YILMAZ, İtirazın İptali, s.608.

²⁰ "...itirazın iptaline dair ilamdaki edayı içeren kısımlar olan %40 inkâr tazminatı, vekalet ücreti ve yargılama gideri gibi alacaklar yönünden yeni bir ilamlı icra takibi yapılabilir." Yargıtay 12.HD, 01.06.2004, E.2004/10325, K.2004/13935; "İlamda hükmedilen inkâr tazminatı ücreti vekalet harç ve masraflarında keza aynı takip dosyası üzerinden ör.53 icra emri çıkarılmak suretiyle borçlulardan tahsilinin talep edilmesi mümkündür." Yargıtay 12.HD, 27.05.2004, E.2004/9686, K.2004/13482; "...itirazın iptali ilamında hükmedilen yargılama gideri icra inkâr tazminatı ve vekalet ücreti ile ilgili olarak aynı dosya üzerine takip yapılabileceği gibi örnek:53 gönderilmek suretiyle bu kalemlere ilişkin ayrıca takip de yapılabilir." Yargıtay 12.HD, 30.10.2003, E.2003/19332, K.2003/21216 sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022).

²¹ "...yeni bir takip açılması yukarıda yer verilen yasal düzenlemeye bağlanmış usul ekonomisi ilkesine ters düştüğü gibi davetin ve hesaplamının tek dosya üzerinden yapılabilme imkânı bulunduğu halde yeni dosyalara açılması ve her dosyanın değişik şikâyetlere konu edilebilmesi nedeniyle iş yoğunluğuna da neden olmaktadır. Bu nedendir ki, itirazın iptali ilamından kaynaklanan alacak kalemlerinin ayrı bir takibe konu edilebileceği yönündeki içtihadımızdan dönülme gereği hasıl olmuştur." Yargıtay 8.HD, 13.01.2014, E.2013/12873, K.2014/62, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022).

²² KURU, İcra, s.280.

²³ YILMAZ, İtirazın İptali, s.608-609.

²⁴ DEYNEKLİ/KISA, s.272 vd.; DAYINLARLI, Kemal: HUMK'da Düzenlenen İhtiyari İç Tahkim, 2. Baskı, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara, 2004, s.66; YILMAZ, Ejder: "Tahkimde İtirazın İptali Davası ve Tahkime Elverişlilik Kuralı", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (16) Özel, Hakan Pekcantez'e Armağan, 2014, (Tahkim), s.540-541.

bir dava niteliğinde değildir. Dolayısıyla alacaklının tahkim anlaşmasına rağmen ilamsız takibe başvurmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır²⁵. Konuya ilişkin Yargıtay’ın iki yönde de kararları mevcuttur²⁶.

Kanımızca tahkim anlaşması, tarafların ilamsız icraya başvurmalarına engel teşkil etmemektedir. Keza ilamsız icra, mahkeme ya da hakem faaliyeti benzeri bir yargılama fonksiyonuna sahip değildir. Tarafların tahkim anlaşması akdetmelerindeki amaçları uyumsuzluğun nihai olarak sona erdirilmesine yönelmiştir. İlamsız icra ise bu özelliği bünyesinde barındırmamaktadır.

Tahkim anlaşmalarında olduğu gibi Türk icra dairelerinin yetkisinin yabancı mahkemeleri ya da icra dairelerini yetkilendiren yetki anlaşmalarıyla ortadan kaldırılması mümkün görünmemektedir. Bu noktada tahkim anlaşmaları bakımından yukarıda yaptığımız değerlendirmenin yetki anlaşmaları bakımından da geçerli olmaması için herhangi bir engelin mevcut olmadığı kanısındayız. Kaldı ki ister yetki ister tahkim anlaşması akdedilmiş olsun; devletin hâkimiyet tasarruflarını yerine getiren, kamusal nitelikteki ve egemenlik yetkisinin bir uzantısı olan icra organlarına erişimin yetki ya da tahkim anlaşması yoluyla kısıtlanmasına cevaz verilmemelidir²⁷. Keza Yargıtay da, cebri icranın devletin egemenlik haklarının kullanılmasının bir sonucu olduğunu ve yabancı icra dairesini yetkili kılan yetki anlaşmalarıyla Türk icra dairelerinin yetkisinin ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığını kabul etmektedir²⁸.

B. İtirazın İptali Davası Kapsamında Münhasır Yetki

MÖHUK’un 47. maddesi uyarınca yetki anlaşmasının geçerli olabilmesi için aranan şartlardan biri uyumsuzluğun Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren konulara ilişkin olmamasıdır. Yetki anlaşmasına ilişkin itirazın iptali davası özelinde Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır olup olmadığı ele alınmalıdır.

Münhasır yetki kavramı doktrin ve Yargıtay kararları ışığında mercek altına alınmaktadır. Doktrinde genel olarak kanun koyucunun bir uyumsuzluğun mutlak bir biçimde Türk mahkemelerinde görülmesini istemesi ve bu suretle Türkiye’de her daim yetkili bir mahkeme bulundurması durumunda Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinin olduğu ifade edilmektedir²⁹. Yargıtay ise münhasır yetki kurallarını “devletin kendi ülke ve sınırları içerisinde haiz olduğu mutlak güç ve yetkiyi ifade eden, devletin egemenlik ve hükümlerlik haklarının kullanılmasını gösteren ve simgeleyen kurallar” şeklinde tanımlamaktadır³⁰. Hangi hallerde münhasır yetkinin söz konusu olacağı yetki kuralının varlık sebebi, lafzı ve amacı gibi unsurların yorumlanması suretiyle belirlenmektedir. Dolayısıyla yetki kuralı, yabancılık unsuru barındıran uyumsuzluğa ilişkin yargılamanın mutlak bir biçimde Türk mahkemelerinde görülmesi gerektiğini öngörüyorsa münhasır yetkiden bahsedilmektedir³¹.

Devletin kamusal nitelikli müdahale yetkisinin tezahür ettiği cebri icra alanında Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır olduğu kabul edilmektedir³². Keza icra organlarının sahip olduğu müdahale gücü devletin, toprakları üzerinde yaşayan insanların temel haklarıyla sıkı ilişki içerisindedir. Bunun yanı sıra birçok icra hukuku davası yargılması da usul hukukuna özgü sıkı şekil şartlarına tâbi olabilmektedir.

²⁵ KURU, İcra, s.290; ŞANLI, Cemal: Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, 6. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2016, s.314; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s.117; PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 10. Bası, On İki levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s.616; KARSLI, s.404; YEŞİLİRMAK, Ali: “Geçerli Bir Tahkim Anlaşmasının Varlığına Rağmen Genel Haciz Yoluyla Takip Yapılabilir Mi?”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 96, 2011, s.224-225; TUYSÜZ, Davalar, s.99.

²⁶ Örnek Yargıtay kararları için bkz. YEŞİLİRMAK, s.211 vd.

²⁷ Yetki anlaşması yönünden bkz. NOMER, Ergin: Milletlerarası Usul Hukuku, Yenilenmiş 2. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2018, (Usul), s.132; NOMER, Ergin: Devletler Hususî Hukuku, Yenilenmiş 23. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2021, (Devletler), s.492.

²⁸ “...yetki itirazı, asliye hukuk mahkemesince verilen ihtiyati haciz kararının, Serik İcra Müdürlüğü nezdinde uygulanması safhasına aittir... Cebri icra her devletin kendi ülke ve sınırları içerisinde haiz olduğu mutlak güç ve yetkilerindedir. Yine cebri icra devletin egemenlik ve hükümlerlik haklarının kullanılmasının doğrudan bir sonucudur... Türk mahkemesinde alınan ihtiyati haciz kararının cebri icra yoluyla uygulanmasına dair yetki devletin kendi ülkesi üzerinde hakimiyet tasarruflarında bulunabilme iktidarının bir görünümü olduğundan, münhasır (kesin) yetkilerindedir.” Yargıtay HGK, 06.05.1998, E.1998/12-287, K.1998/325, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022).

²⁹ NOMER, Usul, s.129; NOMER, Devletler, s.490; ÇELİKEL, Aysel/ERDEM, B. Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, Yenilenmiş 17. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2021, s.749; ŞANLI, Cemal/ESEN, Emre/ATAMAN-FİGANMEŞE, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, 9. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2021, s.661; SARGIN, Fügen: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Yetkin Yayınları, 1996, s.152; DEMİRKOL, Berk: Milletlerarası Yetki Anlaşmaları, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018, s.135-136.

³⁰ Yargıtay 18.HD, 11.03.2014, E.2013/18352, K.2014/4459; Yargıtay 18.HD, 07.04.2014, E.2013/19774, K.2014/6261, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022).

³¹ Münhasır yetkiye ilişkin bkz. NOMER, Devletler, s.525 vd.; NOMER, Usul, s.192 vd.; ÇELİKEL/ERDEM, s.747 vd.; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.659 vd.; GÜNGÖR, Gülin: Türk Milletlerarası Özel Hukuku, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s.253 vd.; ÖZEL, Sibel/ERKAN, Mustafa/PÜRSELİM, Hatice Selin/ KARACA, Hüseyin Akif: Milletlerarası Özel Hukuk, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s.730 vd.; SARGIN, s.152 vd.; DEMİRKOL, s.134 vd.; İRGE ERDOĞAN, Burcu: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s.101 vd.. Taşınmazın aynına ilişkin davalarda Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasırlığına yönelik değerlendirmeler hakkında bkz. ERKAN, Mustafa: “Bir Tabu: Taşınmazın Aynına İlişkin Davalarda Münhasır Yetki”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (20)1, 2012, ss.11-51.

³² İflas davalarında münhasır yetki konusunda bkz. NOMER, Ergin: “İflas Davalarında Milletlerarası Yetki Anlaşmaları”, İstanbul Barosu Dergisi, 85(6), 2011; ÖZDEMİR KOCASAKAL, Hatice: “Milletlerarası Yetki Anlaşmalarının İflas Davası Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(Özel), Hakan Pekcanitez’e Armağan, 2014. İİK’da yer alan diğer örnek davalar için bkz. ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.662. Yargıtay kararı için bkz. dph. 30.

MÖHUK'un 47/1. maddesinin ikinci cümlesi uyarınca yetki anlaşmasıyla yetkili kılınan mahkemenin yetkisi münhasır hale gelmekte; diğer bir deyişle Türk mahkemelerinin yetkisi ortadan kalkmaktadır³³. MÖHUK uyarınca geçerli bir yetki anlaşması akdedilmiş olmasına rağmen Türk mahkemelerinde dava açılması durumunda mahkemenin, davalının ilk itiraz niteliğindeki yetki itirazında bulunmasıyla birlikte yetkisizlik kararı vermesi gerekmektedir³⁴.

Doktrinde itirazın iptali davasında Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır olmadığı ve itirazın iptali davasının yetki anlaşmasıyla yetkili kılınan mahkemede görülmesi gerektiği ifade edilmektedir³⁵. Keza Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da, daha önce bahsettiğimiz 06.05.1998 tarihli kararında yabancı mahkemelerin yetkili kıldığı yetki anlaşmalarının münhasır yetki esasında dayanmaması durumunda geçerli kabul edileceğine; itirazın iptali yönünden genel mahkemelerde yetki itirazında bulunulduğunda mahkemece yetki itirazı nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir³⁶.

Doktrin ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında da benimsendiği gibi itirazın iptali davasında Türk mahkemelerinin yetkisi münhasır değildir. Her ne kadar İİK içerisinde yer alsın da itirazın iptali, cebri icranın kamusal gücünün ve devlet egemenliğinin tezahür ettiği bir nitelikten ziyade alacaklı ile borçlu arasındaki borç ilişkisinin temel alındığı bir alacak davası niteliğindedir. Keza yetki bakımından genel hükümler uygulanmakta, mahkemenin yetkisine ilişkin münhasır nitelikli bir yetki kuralı mevcut bulunmamaktadır.

İtirazın iptali davasının söz konusu özelliği MÖHUK'ta düzenlenen yetki anlaşmasının münhasır yetki tesis etmesi bakımından değerlendirildiğinde takibine itiraz edilen alacaklının, itirazın iptali davasını yetki anlaşmasıyla yetkilendirilen yabancı mahkemede açması gerekmektedir. Aksi takdirde Türk mahkemesi, davalının ilk itiraz niteliğindeki yetki itirazında bulunması durumunda yetkisizliğine hükmetmelidir.

C. Hakemlerin İtirazın İptaline Karar Verip Veremeyeceği

Taraflar arasında geçerli bir tahkim anlaşmasının bulunması durumunda itirazın iptali hakkında hakemlerin karar verip veremeyeceği doktrinde ve Yargıtay kararlarında tahkime elverişlilik bakımından inceleme konusu yapılmıştır. Türk Hukuku'nda tahkime elverişlilik, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun³⁷ (HMK) 408. ve 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun³⁸ (MTK) 1/4. maddesinde taşınmazın ayırından doğan davalar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklar bakımından kabul edilmektedir³⁹.

Doktrinde hâkim görüş, itirazın iptali davasının konu bakımından tahkime elverişli olduğu ve hakemler tarafından karara bağlanabileceği yönündedir⁴⁰. İtirazın iptali davasının tahkime elverişliliği konusunda Yargıtay kararları arasında ise bir birlik mevcut değildir. Yargıtay bazı kararlarında itirazın iptali

³³ NOMER, Devletler, s.490; ÇELİKEL/ERDEM, s.655; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.530; GÜNGÖR, s.253; ÖZEL/ERKAN/PÜRSELİM/KARACA, s.635; SARGIN, s.189; DEMİRKOL, s.210. Türk mahkemelerinin yetkisinin askıya alınacağına dair benzer bir açıklama için bkz. DOĞAN, Vahit: Milletlerarası Özel Hukuk, 8. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2022, s.79.

³⁴ Burada milletlerarası derdestliğin de gündeme gelebileceği savunulmaktadır. Milletlerarası derdestliğe ilişkin Türk Hukuku'nda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde bizim de katıldığımız görüş uyarınca ve yetki anlaşmalarının münhasır yetki tesis etmesi bakımından değerlendirildiğinde taraflarca alternatif yetki tesis edilmediği müddetçe hali hazırda Türk mahkemesinin yetkisi bulunmadığından derdestlik değil yetkisizlik itirazı söz konusudur. Dolayısıyla itirazın iptali davasında aralarındaki yetki anlaşması sebebiyle Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisi bulunmamaktadır. Yetki itirazını kabul eden görüşler için bkz. SARGIN, s.189; DOĞAN, s.86; TIRYAKIOĞLU, Bilgin: "Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi", Yetkin Yayınları, Tuğrul Arat'a Armağan, Ankara, 2012, s.1152; BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm: Milletlerarası Usul Hukukunda Paralel Davalar, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s.328; DEMİRKOL, s.230; SÜRAL, Ceyda: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi", TBB Dergisi, (100), 2012, s.196. Derdestlik itirazını kabul eden yazarlar için bkz. NOMER, Devletler, s.497; NOMER, Usul, s.96; ÇELİKEL/ERDEM, s.665-666; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.545-546; ÖZEL/ERKAN/PÜRSELİM/KARACA, s.674; TAN DEHMEN, Mine: "Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK'ta Kabul Edilen Yetki Kuralı, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 33(1), 2013, s.183. Derdestlikte tahkim ilk itirazına yönelik açıklamalar için ayrıca bkz. ERKAN, Mustafa: Milletlerarası Ticari Tahkimde Yetki Sorunları, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s.122.

³⁵ ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.521; ÖZDEMİR KOCASAKAL, s.2312; ÖZEL/ERKAN/PÜRSELİM/KARACA, s.629.

³⁶ Kararın ilgili kısmı şöyledir: "Yabancılık unsuru ile borç ilişkisini içeren ve yabancı bir devlet mahkemesine yetki tanıyan bu anlaşma "Kamu Düzenine" veya "Münhasır" yetki esasına dayanmadığı takdirde, Türk hukuku bakımından geçerli olacağı çok açıktır. Daha somut bir ifadeyle; doğrudan genel mahkemede açılacak bir dava aşamasında; kabul edilip, itibar edileceğinden ayrı davacı alacaklının İİK.68. maddesinde belirtilen belgelerden olan davalı ile düzenledikleri kredi sözleşmesine dayanarak Serik İcra Dairesinde takibe giriştiğinde borca itiraz üzerine itirazın iptali yönünden genel hükümlere göre genel mahkemede dava hakkını kullandığında davalının yetki anlaşmasını öne sürerek yetki itirazında bulunduğu mahkemece, 2675 sayılı Yasanın 31. maddesi uyarınca yetki şartının hukuken geçerli kabul edilmesi ve yetki itirazı nedeniyle dava dilekçesinin reddine karar verilmesi gerekir." Karar künyesi için bkz. dpn. 30.

³⁷ RG: 04.02.2011, 27836.

³⁸ RG: 05.07.2001, 24453.

³⁹ Tahkime elverişlilik kavramı ve konu bakımından kapsamı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. NOMER, Ergin/EKŞİ, Nuray/ÖZTEKİN GELGEL, Günseli: Milletlerarası Tahkim Hukuku, 6. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2021, s.23; AKINCI, Ziya: Milletlerarası Tahkim, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021, s.94 vd.; ÖZEL, Sibel: Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri, Birinci Baskı, Legal Yayınevi, İstanbul, 2008, s.38 vd.; HUYSAL, Burak: Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişlilik, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

⁴⁰ KURU, İcra, s.290; ŞANLI, s.313-314; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s.117; EKŞİ, Nuray: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim, 2. Bası, Beta Basım, 2019, s.119; YEŞİLIRMAK, s.219-220; KARSLI, s.404; HUYSAL, s.289; TÜYSÜZ, Davalar, s.103.

davasının iki tarafın iradelerine tâbi uyuşmazlıklar içerisinde yer aldığı, tahkime elverişli olduğu ve hakemler nezdinde karara bağlanabileceği görüşünderken⁴¹ bir kararında ise hakemlerin itirazın iptali hakkında karar veremeyeceği, hakem önünde açılacak davanın tahsil davası olarak görülmesi gerektiğine hükmetmiştir⁴².

Doktrinde de belirtildiği üzere itirazın iptali davası genel mahkemelerde görülen, konusunu para ve teminat borçlarının oluşturduğu bir dava türüdür. Davanın tarafları kabul ya da sulh yoluyla uyuşmazlığı sonuçlandırabilmektedir. Dolayısıyla davanın iki tarafın iradelerine tâbi uyuşmazlıklar sınıfında yer alması sebebiyle tahkime elverişli olarak kabul edilmelidir. Keza tahkime elverişlilik, tahkim anlaşmasının bağlayıcılığı için de bir teminat olarak görülmekte; aksi takdirde anlaşmayla bağlı olmak istemeyen tarafın ilamsız icraya başvurarak tahkim anlaşmasından sıyrılma imkânının doğabileceği ifade edilmektedir⁴³.

D. Yabancı Mahkemeler veya Hakemler Nezdinde Görülen İtirazın İptali Davaları

Konuya başlamadan önce değinmek istediğimiz bir hususun bu başlık altında belirtilmesinin gerekli olduğunu düşünüyoruz. Başlık altında incelenecek ilk konumuz, yabancı mahkemeler ve hakemler önünde açılan itirazın iptali davalarında vasıf ihtilafı sorununu ele almaktadır. Modern milletlerarası özel hukukta vasıf ihtilafı sorununa ilişkin çözümler, normatif bir yapıdan ziyade doktrin tarafından geliştirilen ve Türk Hukuku'nun yanı sıra birçok ülke doktrini tarafından da uygulanan bir yapıya sahiptir⁴⁴. Söz konusu yapısı sebebiyle yabancı hâkimin ya da hakemlerin vasıf ihtilafı sorununu çözerken herhangi bir kurala bağlı olmaması ve doktrin görüşleri ışığında hareket etmesi muhtemeldir. Buna karşın yabancı hâkimin veya hakemlerin hangi vasıflandırma metodunu seçeceğinin önceden bilinmesi mümkün değildir. Bu bakımdan başlık altında yapacağımız açıklamalar, milletlerarası özel hukuk hakkaniyeti temelinde hangi metodun taraf menfaatine en uygun çözüm getirebileceğinin tespit edilmesinden ibaret olacaktır.

1. Vasıf İhtilafı Sorunu

İtirazın iptali, İsviçre ve Türk Hukuku'nda kabul edilmekle birlikte birçok ülke hukukunda yer almayan bir kurumdur⁴⁵. Bu durumda *lex fori*'de veya taraflarca belirlenen esasa uygulanacak hukukun Türk Hukuku dışında bir hukuk sistemi olması durumunda itirazın iptaline ilişkin herhangi bir kuralın bulunmaması pek muhtemeldir. Bu sebeple alacaklının yetkili yabancı mahkemede itirazın iptali davası açması durumunda vasıf ihtilafı sorunu ortaya çıkmaktadır⁴⁶. Vasıf ihtilafı, farklı hukuk sistemlerinin uyuşmazlığa konu teşkil eden kavramların farklı şekilde düzenlenmiş olması şeklinde cereyan edebileceği gibi hâkimin hukukunda ya da esasa uygulanacak hukukta uyuşmazlık konusunun tanınmaması şeklinde de tezahür edebilir⁴⁷. İtirazın iptalinde özellikle ikinci ihtimal ön plana çıkmaktadır.

İtirazın iptali davası özelinde vasıf ihtilafı sorununun çözümü, uygulanacak hukukun belirlenmesinden ziyade davanın hukuken temellendirilmesi anlamında önem taşımaktadır. Keza dava, uygulanacak hukukun tespitine aracılık eden temel bir borç ilişkisini hali hazırda bünyesinde barındırmaktadır. Buna karşın davanın temellendirilmesi, itirazın iptaline hükmedilebilmesiyle icra-inkâr ve kötü niyet tazminat talepleri hakkında karar verilebilmesi bakımından önemlidir. Ayrıca davacının menfaati de bu sorundan doğrudan etkilenmektedir. Davacının itirazın iptali davasındaki en temel menfaati, Türkiye'de duran icra takibine devam etmektir. Bir yıllık süreyi kaçıran alacaklının -duran icra takibine devam edemeyeceğinden- itirazın iptali davası açmasında herhangi bir hukuki yararı bulunmamaktadır. Dolayısıyla davacının menfaati, bir yıllık hak düşürücü süreden doğrudan etkilenmektedir. Dava niteliği itibarıyla esasen bir alacak davası olsa da yabancı hâkimin ya da hakemlerin davayı Türk Hukuku'ndan bağımsız bir biçimde alelade bir alacak davası olarak vasıflandırması durumunda itirazın iptaline hükmedilmesi ve tazminatlar hakkında karar verilmesi -hali hazırda hâkimin hukukundaki hüküm yokluğu sebebiyle- hukuki gerekçeden yoksun kalmakta ve bir yıllık hak düşürücü süre göz önüne bulundurulmamaktadır.

Vasıf ihtilafı sorununa ilişkin doktrinde çeşitli çözümler önerilmektedir. Bu çözümler *lex fori*, *lex causae*, bağımsız ve kademeli yöntemlerdir. İtirazın iptali davası özelinde *lex fori* yöntemi, hâkimin hukukunda hali hazırda hüküm bulunmaması sebebiyle çözüm getirmemektedir. Davanın *lex fori*'ye göre alelade bir alacak davası olarak vasıflandırılması halinde ise talep sonucu bakımından "itirazın iptali" ile

⁴¹ "Dava İİK'nın 67. maddesinden kaynaklanan itirazın iptali niteliğinde olup, kamu düzeniyle alakalı değildir. Tarafların iradelerine tabi olmayan hususları da ihtiva etmediğinden ihtilafın tahkimde görülmesine yasal bir engel yoktur." Yargıtay 15.HD, 16.05.2011, E.2010/826, K.2011/2941; "Mahkemece, sözleşmenin 9. maddesinde anlaşma hükümlerinin uygulanması sırasında ortaya çıkacak anlaşmazlıkların tahkimde görülüp çözümleneceğinin yazılı olduğunu, bu sebeple tahkim sebebiyle davanın REDDİNE karar verilmiş, hüküm davacı vekilince temyiz edilmiştir... usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA..." Yargıtay 19.HD, 20.01.2006, E.2005/3125, K.2006/209, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022). Diğer örnek kararlar için bkz. EKŞİ, s.117 vd.

⁴² "Davacı haciz yoluyla ilamsız icra takibine geçmiş, davalı uyuşmazlığın hakem aracılığıyla çözümleneceğinin kararlaştırıldığını bu nedenle icra takibine girişilemeyeceğini belirterek takibe itiraz etmiştir. Bu durumda davacı, hakemde itirazın iptali davası açamaz. Ancak usul ekonomisi de dikkate alınarak hakemde açılan davanın tahsil davası olarak görülüp sonuçlandırılması mümkündür." Yargıtay 19.HD, 14.12.2000, E.2000/5610, K.2000/8669, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022).

⁴³ HUYSAL, s.291.

⁴⁴ Türk Hukuku'nda vasıf ihtilafı sorununun çözümüne ilişkin teknikler de esasen modern kanunlar ihtilafı anlayışına geliştirilmiştir. Vasıf ihtilafının çözüm metodlarının karşılaştırmalı hukuk bakımından incelenmesine ilişkin bkz. ALLAROUSSE, Veronique: "A Comparative Approach to the Conflict of Characterization in Private International Law", Case Western Reserve Journal of International Law, (23)3, 1991.

⁴⁵ İsviçre Hukuku'nda itiraz prosedürüne ilişkin İcra ve İflas Kanunu metni için bkz. md. 74 vd. https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/11/529_488_529/fr. (Erişim: 10.11.2022)

⁴⁶ Vasıf ihtilafı hakkında genel bilgi için bkz. NOMER, Devletler, s.100 vd.; ÇELİKEL/ERDEM, s.74 vd.; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.55 vd.; DOĞAN, s.213 vd.; ÖZEL/ERKAN/PÜRSELİM/KARACA, s.85 vd.

⁴⁷ ÇELİKEL/ERDEM, s.79.

icra-inkâr ve kötü niyet tazminatları hakkında hüküm kurulması ve bir yıllık hak düşürücü sürenin nazara alınması mümkün görünmemektedir. *Lex causae* yöntemi, esasa Türk Hukuku'nun uygulanacağı uyuşmazlıklarda çözüm getirebilse de esasa uygulanacak hukukun farklı bir hukuk sistemi olması durumunda yine kural yokluğu sebebiyle yetersiz kalmaktadır. Bağımsız yöntem hâkimin, karşılaştırmalı hukuktan yararlanmasını ve hukuk sistemlerindeki prensiplerden hareket etmesini öngörmektedir. Ancak itirazın iptali, Türk Hukuku'na özgü bir kurum olduğundan karşılaştırmalı hukukta arayışa gitmek yersiz olmakla birlikte hâkim için zaman kaybıdır⁴⁸.

Bunlar dışında son yıllarda vasıflandırmanın milletlerarası özel hukuk hakkaniyeti temelinde somut olayın özelliklerine göre yapılmasına yönelik bir eğilimin olduğu; yukarıdaki yöntemlerin milletlerarası özel hukuk menfaatlerine uygun çözümler getirmemesi halinde bu tip bir yaklaşımın esas alınabileceği ifade edilmektedir. Bu yaklaşımın özellikle hukuk sistemindeki kuralın iç hukuka özgü, diğer bir ifadeyle yabancı unsurlu ilişkiler gözetilmeden konulmuş olması durumunda önem kazanabileceği vurgulanmaktadır⁴⁹. Bununla birlikte vasıflandırmanın yalnızca bağlama konusu veya bağlama noktasıyla sınırlı olmadığı, özellikle hâkimin hukukunda hüküm bulunmaması halinde olay, dava sebebi, hukuki ilişki, iç hukuk kuralı ve olayın düzenlendiği hukuk sistemlerinin de vasıflandırılmanın konusunu oluşturabileceği dile getirilmektedir⁵⁰. Dolayısıyla yabancı hâkimlerin ya da hakemlerin de itirazın iptalini Türk Hukuku'ndaki düzenleniş biçimine uygun bir biçimde vasıflandırması teknik açıdan mümkün görünmektedir⁵¹.

Vasıf ihtilafı sorununa ilişkin çözümler, normatif bir yapıdan ziyade esasen modern milletlerarası özel hukuk doktrininde gelişmektedir. Yabancı hâkimin de vasıf ihtilafını ne şekilde çözeceği konusunda pozitif düzenlemelerle bağlı olmaması muhtemeldir. Bu ihtimalde itirazın iptali davasını gören yabancı hâkimin davayı somut olay özelinde, bir önceki paragrafta belirttiğimiz şekliyle ve Türk Hukuku'ndakine benzer biçimde kendisine has özellikler barındıran bir alacak davası olarak vasıflandırması milletlerarası özel hukuk hakkaniyeti temelinde taraf menfaatini sağlayan tek çözüm olarak görünmektedir. Ancak bu yolu seçmenin *lex fori* hukuk sisteminin temel ilkeleri, kanunlar ihtilafına yaklaşım biçimi ve hâkimin hukuk anlayışına bağlı bir durum olduğu ve aksi bir uygulamayla karşılaşılabileceğinin de her zaman ihtimal dâhilinde olduğu göz ardı edilmemelidir.

Tahkim yargılaması açısından incelendiğinde özellik arz eden ilk durum hakemlerin, hâkimlerin aksine *lex fori*'sinin bulunmamasıdır⁵². Hakemler, yetkilerini taraf iradelerinden almakta olduğundan hâkimlere nazaran daha serbest bir konumda bulunmaktadır. Bu nitelikleriyle sebebiyle hakemler, milletlerarası özel hukuk hakkaniyeti temelinde taraf menfaatini hakimlere nazaran daha rahat bir biçimde göz önünde bulundurma imkanına sahiptir. Buna karşın bir önceki paragrafta bahsedilen durum hakemler açısından da geçerlidir. Vasıflandırmanın ne şekilde yapılacağı noktasında hâkimler gibi hakemlerin de bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Dolayısıyla farklı uygulamalarla karşılaştırılması her zaman ihtimal dahilindedir.

Bu noktada davacının mahkemeden ya da hakemlerden talebi de önemlidir. Eğer davacı talebinde itirazın iptali yerine alacağın tahsilini istemişse dava zaten alelade bir alacak davası niteliğinde olduğundan vasıf ihtilafı sorunuyla da karşılaşılmamaktadır. Bununla birlikte mahkemenin ya da hakemlerin davayı alelade bir alacak davası olarak karara bağlamaları halinde itirazın iptali hükmü kurulmadığından alacaklının duran icra takibine devam etmesi mümkün görünmemektedir. Bu durumda alacaklı, kararın tenfiziyle birlikte borçlu aleyhine önceki takibinden bağımsız yeni bir ilamlı takip yapmak durumunda kalmaktadır.

2. Esasa Uygulanacak Hukuk

İtirazın iptali davasını esasen maddi hukuk karakterli bir alacak davası olarak kabul ettiğimizden davada ortaya çıkacak uyuşmazlıklarda uygulanacak hukukun tespiti, taraflarca belirlenmediği müddetçe hâkimler veya hakemler tarafından yerine getirilecektir.

⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. NOMER, Devletler, s.100 vd.; ÇELİKEL/ERDEM, s.79 vd.; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİĞANMEŞE, s.58; DOĞAN, s.221 vd.; ÖZEL/ERKAN/PÜRSELİM/KARACA, s.87 vd.

⁴⁹ ÇELİKEL/ERDEM, s.86, dnp. 36'daki yazarlar.

⁵⁰ ÇELİKEL/ERDEM, s.79. Vasıflandırmanın konusunun neler olduğu noktasında milli hukuklar arasında birtakım farklılıklar olduğu; bununla birlikte mahkemelerin vasıf ihtilafı sorununun çözümünde esnek davranmasına yönelik genel bir eğilimin bulunduğu ifade edilmektedir. HEISS, Helmut/KAUFMANN-MOHI, Emese: "Classification: A Subject Matter for a Rome 0 Regulation?", General Principles of European Private International Law, Wolters Kluwer, 2016, s.93 vd. Alman Mahkemeleri'nin genellikle *lex fori* vasıflandırma metodunu kullandığı, ancak hâkimin hukukunda tanınmayan bir yabancı hukuk hükmünün bulunması durumunda amaç ve fonksiyon yönünden yabancı hukukun da göz önünde bulundurulduğu ifade edilmektedir. Fransız mahkemelerinin ise uzun bir süre vasıflandırma metodlarından ziyade somut olay özelinde hareket ettikleri, ancak son yıllarda *lex fori* vasıflandırmanın tercih edildiği belirtilmektedir. ALLAROUSSE, s.489 vd.

⁵¹ Bu noktada belirtmek gerekir ki davanın vasıflandırılması noktasında yabancı hâkimin durumu usul hukuku kapsamında görev ve egemenlik yetkisinin de bir uzantısı olarak nazara alınması olasılığı her zaman bulunmaktadır. Keza milletlerarası usul hukukundaki prensip usule *lex fori* uygulanır ilkesidir. Bununla birlikte davalar kaynağını usul hukukundan alabildiği gibi maddi hukuktan da alabilmektedir. İtirazın iptali de esasen bir alacak davası niteliğinde olduğundan maddi hukuk temelli bir dava türüdür. Bu niteliği sebebiyle itirazın iptali davası özelinde vasıf ihtilafı sorunu kanımızca esasen alacak davasının vasıflandırılması sorunudur.

⁵² ÖZEL, s.96.

İtirazın iptali, hali hazırda bir paranın ödenmesine veya bir teminatın verilmesine ilişkin temel bir borç ilişkisi barındırmaktadır. Temel borç ilişkisi para borçlarında sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanabilmekte; maddi veya manevi tazminat talebine ilişkin olabilmektedir⁵³.

Temel borç ilişkisi altında yatan uyuşmazlık konuları ehliyete, sözleşmeye dayalı borçlarda (satım sözleşmesi, taşıma sözleşmesi gibi) sözleşmenin şekline veya esasına, haksız fiile ya da sebepsiz zenginleşmeye ilişkin olabilir. Uygulanacak hukuk meselesi de temeldeki borç ilişkisinin türü ve davadaki karşılıklı iddialara göre şekillenmektedir. Yabancı hâkimin uygulanacak hukuku; hukuk seçimi anlaşmasının olmadığı durumlarda, kendi kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca çözüme kavuşturması beklenir.

Hakemlerin esasa uygulanacak hukuku belirlemeleri noktasında ise birden çok sistem söz konusudur. Bu yönde esasa uygulanacak hukukun belirlenmesinde hakemlerce uygun bulunan kanunlar ihtilafı kuralları (UNCITRAL Model Kanun “1976 metni” m.33/1), hakemlerce uygun bulunan maddi hukuk kuralları (UNCITRAL Model Kanun “2021 yılında revize edilmiş metin” m.35/1-MTO Tahkim Kuralları m.21/1), uyuşmazlıkla en yakın bağlantılı maddi hukuk kuralları (MTK m.12/C-2) gibi sistemler mevcuttur⁵⁴. İtirazın iptali davası özelinde hakemlerin esasa uygulanacak hukuku -tarafarla belirlenmediği takdirde- yukarıda örnekleri verilen ve tâbi oldukları kuralların öngördüğü biçimde belirlenmesi sorumluluklarının bir gereğidir⁵⁵.

3. Bir Yıllık Hak Düşürücü Süre

İİK'nın 67/1. maddesi, itirazın iptali davası özelinde bir yıllık hak düşürücü süre belirlemiştir. Türk Hukuku'na göre alacaklının bu süreyi geçirmesi halinde itirazın iptali davası açma hakkı bulunmamaktadır. Bir yıllık sürenin yabancı mahkeme ya da hakemler nezdinde göz önünde bulundurulması vasıf ihtilafı sorununun ancak Türk Hukuku'na göre özel bir alacak davası şeklinde çözülmesiyle mümkün görünmektedir⁵⁶. Aksi takdirde davanın alelade bir alacak davası olarak görülmesi durumunda söz konusu sürenin nazara alınması mümkün değildir. Davanın yabancı mahkeme ya da hakemler önünde bir yıllık süreden sonra açılması durumunda ise alacaklının davayı açmasında -Türkiye'de açmış olduğu icra takibine devam edemeyeceğinden- hali hazırda herhangi bir hukuki yararı bulunmamaktadır. Bir yıllık hak düşürücü süreyi geçiren alacaklı için en elverişli yol davasını alacağın tahsili talebini içeren alelade bir alacak davası şeklinde açmasıdır.

4. İcra-İnkâr ve Kötü Niyet Tazminatları

Türk doktrininde en çok tartışılan konulardan bir diğeri icra-inkâr ve kötü niyet tazminatlarının niteliği ve yabancı hakemler ya da mahkemeler tarafından söz konusu tazminatlara hükmedilip hükmedilemeyeceği meselesidir. Bu başlık altında da icra-inkâr ve kötü niyet tazminatlarının niteliği, tahkim anlaşması kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ve hakemler tarafından karara bağlanmasının mümkün olup olmadığı sorunları üzerinde durulacaktır. Yabancı mahkemeler bakımından yapılacak özellik arz eden durumlar ise hakemlere yönelik doktrin tartışmalarına uygun düştüğü ölçüde son kısımda ele alınacaktır.

İcra-inkâr tazminatı Türk icra hukukuna özgü, usul hukuku karakterli ve yaptırım niteliğinde bir tazminat türü olarak ifade edilmektedir. Söz konusu tazminatların borçluların haksız itirazlarla alacaklının alacağına kavuşmasını önleyici, alacaklıların ise haksız yere takip yapmasını ve icra dairelerinin haksız yere meşgul edilmesini engelleyici niteliği bulunduğu belirtilmektedir⁵⁷.

Söz konusu tazminatlar konusunda hakemlerin karar verme yetkisinin olup olmadığı doktrinde tartışma konusu olmuştur. İlk görüş tazminatların icra hukuku içerisinde yer aldığı ve usul hukuku karakterli olduğu, hakemlerin ise uyuşmazlıkları maddi hukuk uyarınca çözüme kavuşturma yetkisinin bulunduğu, dolayısıyla bu iki tazminat türünün tahkim anlaşmasının kapsamında yer almadığı belirtilmektedir⁵⁸. İkinci görüş ise tazminatların maddi hukuk münasebetlerinin bir sonucu olduğu ve tahkime konu teşkil edeceğine⁵⁹; icra hukuku yaptırım niteliğinde dahi olsa hakemler tarafından icra inkâr tazminatına hükmedilebileceğini, aksi halde tazminat hakkını saklı tutan tarafın söz konusu istemini tekrar mahkemeye başvurarak istemek durumunda kalacağını ve bu durumun da usul ekonomisine aykırılık teşkil edeceğini öne sürmektedir⁶⁰. Yargıtay da benzer biçimde hakemlerin icra-inkâr tazminatına hükmedebileceği kanısındadır⁶¹.

⁵³ Bunun yanı sıra uygulamada sık karşılaşılmamakla birlikte teminat gösterme borcunu yerine getirmeyen teminat borçlusu için de ilamsız icra takibi ve itirazın iptali davası gündeme gelebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s.95 vd.

⁵⁴ UNCITRAL Model Kanun metinleri için bkz.: <https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/contractualtexts/arbitration>. (Erişim: 07.11.2022). MTO Tahkim Kuralları 2021 metni için bkz. <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/> (Erişim: 07.11.2022). Kabul edilen sistemler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZEL, s.131 vd.

⁵⁵ Meğerki hakemlere anasyonel hukuk kurallarını uygulama ya da dostane aracı olarak veyahut hakkaniyete ve nesafete göre karar verme yetkisi tanınmamış olsun. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZEL, s.142 vd.; AKINCI, s.354 vd.; ÖZGENÇ, Zeynep: “Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemin veya Hakem Kurulunun Ex Aequo Et Bono Karar Verme Yetkisi”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 34(1), 2014, s.31-72.

⁵⁶ Bu konudaki gerekçelerimize ilişkin bkz. Vasıf İhtilafı Sorunu başlığı dördüncü paragraf.

⁵⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. YILMAZ, Ejder: İcra Tazminatı, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Yetkin Yayınları, (2), 2009, (Tazminat), s.683 vd.

⁵⁸ NOMER, s.578; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s.109-110; TÜYSÜZ, Davalar, s.116.

⁵⁹ ŞANLI, s.314.

⁶⁰ YEŞİLİRMAK, s.221-222.

⁶¹ “...hakemlerin itirazın iptali davalarında icra inkâr tazminatına karar vermeleri mümkün ise de...” Yargıtay 11. HD, 01.04.2002, E.2001/10258, K.2002/3443, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022); “Dairemizin yerleşmiş uygulamasına göre hakemler açılan itirazın iptali davalarında karar vermeye ve bunun sonucu olarak icra inkâr tazminatı istemi konusunda da karar oluşturmaya

İtirazın iptali davasının İİK’da yer almasına rağmen maddi hukuk (borçlar hukuku) karakterli bir dava olduğundan ve davanın doktrinde esasen bir alacak davası şeklinde nitelendirildiğinden bahsetmiştik. Hal böyle iken davaya konu tazminatların yalnızca sistematik açıdan değerlendirilerek İİK içerisinde yer alması sebebiyle usul hukuku karakterli olduğunu, davanın niteliğinden ve amacından bağımsız bir biçimde öne sürmek kanımızca yerinde bir yaklaşım değildir. Kaldı ki Türk Hukuku’nda İİK’da düzenlenen bir tazminat hakkında karar verecek mahkemenin dahi genel yetkili mahkemeler olarak belirlenmiş olması tazminatların taraflar arasındaki maddi hukuk kaynaklı borç ilişkisiyle bağlantısını ortaya koyar niteliktedir.

İcra inkâr ve kötü niyet tazminatlarının bir yaptırım niteliğinde olduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır. Ancak bu niteliği sebebiyle hakemlerin tazminatlar hakkında karar veremeyeceklerinin öne sürülmesi usul ekonomisini ve taraf menfaatini zedeleyici sonuçlara yol açmaktadır. Hakemler önünde açılan davada, davanın sonucuna bağlı olarak icra-inkâr ya da kötü niyet tazminatını hak eden taraf özelinde alacaklının ya da borçlunun menfaati gündeme gelmektedir. Tazminatların yaptırım niteliği sebebiyle hakemlerce karara bağlanamayacağı kabul edildiğinde söz konusu tazminatlar hakkında Türk mahkemeleri önünde yeniden dava açılması gündeme gelebileceği gibi tazminatların, itirazın iptali davasından ayrı bir davaya konu yapılamayacağı kabul edildiği takdirde ise -hakemlerce sonuçlanmış dava tenfiz edilmediği müddetçe- itirazın iptali ve tazminatlara ilişkin Türk mahkemeleri önünde ikinci bir yargılama yapılmasından başka çare kalmamaktadır⁶². Bu ihtimaller, usul ekonomisine olduğu kadar taraf menfaatlerine de aykırı bir durum oluşturmaktadır. Bu sebeple tazminatların yaptırım niteliği, kanımızca tahkim anlaşmasının kapsamı dışında bırakılmasına neden olmamalıdır.

İcra inkâr ve kötü niyet tazminatlarına ilişkin hakemlerin yanı sıra yabancı mahkemelerin de karar verebileceği kanaatindeyiz. Keza tazminatın niteliği konusunda yaptığımız açıklamalar her iki yargılama bakımından da geçerlidir. Buna karşın yabancı hakimlerin hali hazırda bağlı oldukları bir *lex fori*’si bulunduğundan tazminatlar konusunda hakemlere nazaran ihtiyatlı davranma olasılığı daha kuvvetlidir.

E. Yabancı Mahkeme ya da Hakem Kararlarına Dayanan İlamsız İcra Takibi

Alacaklı, belli sebeplerle tenfiz davası açmaktan imtina ederek alacağına esas teşkil eden yabancı mahkeme ya da hakem kararını ilamsız icraya yoluyla tahsil etmek isteyebilir. Bu sebepler arasında kararı veren ülkeyle Türkiye arasında karşılıklılığın bulunmaması, tenfiz davasının aleyhine sonuçlanacağını öngörmesi gibi durumlar yer alabilir⁶³. Bu tip bir durumda yabancı mahkeme ya da hakem kararının ilamsız icraya konu edilip edilemeyeceğine ilişkin meselenin tartışılması gerekmektedir.

Konuya ilişkin hakem kararları özelinde değerlendirme, son yıllarda Tüysüz tarafından kaleme alınmıştır⁶⁴. Konu bütünlüğü açısından çalışmamız, itirazın iptaline ilişkin teoride ve uygulamada çıkabilecek sorunların birçoğuna yer vermeye çalışmaktadır. Yazarın hakem kararlarına yönelik HMK ve İİK uyarınca yaptığı nitelendirmelerin ve vardığı sonuçların birçoğunun tenfiz edilmeyen mahkeme kararları bakımından da benzer bir biçimde uygulanabileceği kanaatindeyiz. Dolayısıyla bu bölümde yabancı mahkeme kararları nezdinde MÖHUK’un 50. maddesi değerlendirme konusu yapılacak; Yargıtay’ın 2017 yılında verdiği karar incelenecek; hakem kararları noktasında ise yazarın değerlendirmelerine ve vardığı sonuçlara kısaca yer verilecektir.

Burada ilk olarak, yabancı mahkeme kararına dayanan alacağın, MÖHUK’un 50. maddesi karşısında Türk mahkemesi tarafından verilen herhangi bir tanıma ya da tenfiz hükmüne tâbi olmaksızın icra edilebilmesinin mümkün olup olmadığı sorusu çözümlenmelidir.

İkinci olarak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017 yılında verdiği kararın⁶⁵ yabancı mahkeme ve hakem kararları özelinde uygulanmasının mümkün olup olmadığı değerlendirilmelidir. Yargıtay, söz konusu kararında ilama dayanan alacakların ilamsız icra marifetiyle istenmesinin mümkün olmadığına hükmetmiş; yargılama usulü açısından ilama bağlı bir alacağın itiraz neticesinde itirazın iptaliyle yeniden ilama bağlanmasının medeni usul ilkelerine aykırı olduğunu, ilamlı icranın alacaklı için daha avantajlı bir yol olduğu gibi borçluyu da haciz baskısından koruduğundan bahsetmiştir. Buna ek olarak ilamsız icra takibi yolunun seçilmesi halinde icra-inkâr tazminatı ve ek masraflar bakımından borçlunun durumunun ağırlaştığını ve menfaat dengesinin bozulduğunu belirtmiş; alacaklının ilama rağmen bu yolu seçmesinin hakkın kötüye kullanılması kapsamına girdiğini ifade etmiştir.

1. MÖHUK’un 50. Maddesinin Değerlendirilmesi

Yabancı mahkeme kararlarına dayanan ilamsız icra takiplerine ilişkin sorun, öncelikle tenfiz edilmemiş yabancı mahkeme kararının niteliği ve MÖHUK’un 50. maddesi özelinde ele alınmalıdır.

yetkilidirler. Bu durum gözden kaçırılarak davanın alacak davası olarak kabul edilip, bu biçimde sonuçlandırılması da hatalı olmuştur.” Yargıtay 15.HD, 03.04.2008, E.2008/262, K.2008/2138, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022).

⁶² İcra inkâr tazminatının itirazın iptali davası dışında ayrı bir dava ile istenemeyeceği ifade edilmektedir. PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s.106.

⁶³ Tanıma-tenfiz prosedürü ayrı bir çalışma konusu olacak niteliktedir. Türk Hukuku’nda tespit niteliğindeki kararlar tanımaya, eda niteliğindeki kararlar ise tenfize tabidir. Bu noktada pratik gerekçelerle şunu kısaca ifade edebiliriz. İtirazın iptali davasının eda niteliğinin tespit niteliğine ağır bastığından bahsetmiştik. Dolayısıyla itirazın iptaline ilişkin yabancı mahkeme ve hakem kararlarının tanımaya değil tenfize tâbi olması kanımızca daha isabetlidir.

⁶⁴ TÜYSÜZ, Cemre: “Tenfiz Edilmemiş Yabancı Hakem Kararları Açısından İlamsız İcra Takiplerine ve İhtiyati Hacze İlişkin Bazı Meseleler”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 41(2), 2021, (İlamsız İcra), s.701-732; TÜYSÜZ, Davalar, s.61 vd.

⁶⁵ Yargıtay İBK, 26.05.2017, E.2017/2, K.2017/3, sinerjimevzuat.com.tr (Erişim: 10.11.2022).

İlamsız icra takibinde alacak senede dayanmakta ise İİK'nın 58/4. maddesi uyarınca senedin takip talebiyle birlikte icra dairesine ibrazı gerekmektedir. Alacağın bir belgeye dayanması durumunda ise İİK'nın 58/5. maddesi uyarınca belgenin borçlu sayısından bir fazlasının icra dairesine takip talebiyle birlikte verilmesi zorunludur.

Senedin tanımına ilişkin İİK'da ya da HMK'da herhangi bir tanım bulunmamakla birlikte belge, HMK'nın 199. maddesinde “Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları...” şeklinde tanımlanmaktadır. Senet ise iradeyi dış âleme yansıtan, bir kimsenin kendi aleyhine sonuç doğurmak üzere düzenlediği yazılı bir belge olarak ifade edilmektedir⁶⁶. Senedin unsurları arasında dış âlemden varlık kazanmış olması, yazılı olması, irade beyanı içermesi ve aleyhine düzenlenen kişi tarafından imzalanmış olması yer almaktadır.

Senet niteliği açısından incelendiğinde mahkeme kararları, borç ilişkisinin tarafları tarafından değil, hâkimler tarafından düzenlenmekte ve imzalanmaktadır. Dolayısıyla yabancı mahkeme kararının senet vasfını taşıdığından bahsedilememektedir. Buna karşın yabancı mahkeme kararları HMK'nın 199. maddesi anlamında –doktrinde hakem kararları açısından da değerlendirildiği üzere-⁶⁷ birer belgedir. Keza karar, alacaklı ile borçlu arasındaki temel borç ilişkisini ispata elverişli, metin formunda varlık kazanmış bir bilgi taşıyıcısıdır.

MÖHUK'un 50. maddesi, yabancı mahkeme kararının ancak tenfiz edilmek suretiyle icra edilebileceğini öngörmektedir. HMK uyarınca belge niteliğinde olan metin, esasında yabancı bir mahkeme kararıdır. Burada MÖHUK'un 50. maddesinin ilamsız icra takibine engel teşkil edeceği, yabancı mahkeme hükmünün ancak tanıma ya da tenfiz kararı sonrasında icrailik kazanacağı sorusu akla gelebilir. Ancak esasen bir mahkeme kararı olsa da, Türk usul kuralları uyarınca tenfiz edilmediği müddetçe ortada bir mahkeme ilâmı değil, yalnızca HMK nezdinde bir belge mevcuttur. Alacaklı da, ilâmı tenfiz etmeden icra etmek istediğinde bir mahkeme (hakem) ilâmına değil, bir belgeye icrailik vasfı kazandırma peşindedir⁶⁸. Dolayısıyla MÖHUK'un 50. maddesinde bahsedilen ilâmın icra kabiliyetiyle belgenin icra kabiliyeti Türk usul hukuku nezdinde birbirinden ayrı iki olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple MÖHUK'un 50. maddesi, yabancı mahkeme ya da hakem kararının ilamsız icra marifetiyle icrailik kazanmasına kanımızca engel teşkil edecek nitelikte bir düzenleme değildir⁶⁹.

Yabancı hakem kararlarının da tenfiz edilmediği müddetçe usul hukuku anlamında bir belge niteliğinde olduğu ve ilamsız icra takibine konu olabileceği kabul edilmektedir⁷⁰. Türk usul hukukunun nitelendirilmesi yönünden tenfiz edilmemiş mahkeme kararlarıyla hakem kararları arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Dolayısıyla biz de belge niteliğindeki yabancı mahkeme veya hakem kararlarına dayanılarak ilamsız icra takibi başlatılabilesinin önünde herhangi bir engel olmadığı kanaatindeyiz.

2. Yargıtay Kararı'nın Değerlendirilmesi

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun kararının yabancı mahkeme ya da hakem kararları özelinde uygulanıp uygulanamayacağına da değerlendirilmesi gerekmektedir. Kanımızca bir önceki başlık altında yaptığımız inceleme, kararın yorumlanmasına da hizmet edecek niteliktedir. Keza Yargıtay, belli başlı gerekçelerle elinde ilâm olan alacaklının ilamsız icra yoluna gidemeyeceğine hükmetse de, yabancı mahkeme veya hakem kararları açısından değerlendirildiğinde tenfiz edilmediği müddetçe ortada usul hukuku anlamında herhangi bir ilâmın varlığından bahsedilememektedir. Dolayısıyla Yargıtay'ın vermiş olduğu kararın yabancı mahkeme ya da hakem kararları açısından uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Söz konusu karar, ancak yabancı mahkeme ilâmının Türk mahkemelerinde tenfiz edildikten sonra ilamsız icraya konulması durumunda göz önünde bulundurulabilecek niteliktedir⁷¹.

3. İtirazın İptali Davası

Borçlunun borca itiraz etmesi ve alacaklının itirazın iptaline başvurması durumunda davanın mahkeme tarafından ne şekilde ele alınabileceği de tartışılmalıdır. Buradaki itirazın iptali davasında özellik arz eden durum, alacaklı ile borçlu arasındaki uyuşmazlığın daha önce yabancı mahkeme ya da hakemler tarafından hali hazırda çözüme kavuşturulmuş olmasıdır. Konuya ilişkin cevaplandırılması gereken iki soru bulunmaktadır. İlk olarak yetki ya da tahkim anlaşmasının itirazın iptali davasının açıldığı mahkemenin yetkisine etkisinin ne olacağı ele alınmalıdır.

Kanımızca bu tip bir durumda yetki ya da tahkim anlaşmasının itirazın iptalini gören Türk mahkemesinin yetkisi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Doktrinde hakem kararları açısından da olsa belirtildiği gibi itirazın iptali mahkemesinin yetkisizlik kararı vermesi durumunda davanın tekrar

⁶⁶ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.381.

⁶⁷ TÜYSÜZ, Davalar, s.62; TÜYSÜZ, İlamsız İcra, s.709.

⁶⁸ TÜYSÜZ, İlamsız İcra, s.708. Keza yazar, alacaklının tenfiz yerine ilamsız icra yolunu seçmesi durumunda ilâmların icrasının sağladığı faydadan yararlanamayacağı, takibe itiraz edilmesiyle açılan itirazın iptali davasında revizyon yasağının uygulanmama riskiyle karşı karşıya olduğunu ifade etmektedir. TÜYSÜZ, İlamsız İcra, s.710.

⁶⁹ Aksi yönde bkz. BOZANOĞLU, Sedat/GÜNAY, Mehmet Emre: “Tenfiz Edilmemiş Yahut Kesinleşmemiş Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Türk İcra İflas Hukuku Işığında İnfaz Kabiliyeti Genel Haciz Yolu ile İlamsız Takibe Konu Edilemeyeceği Uygulamada Yaşanan Sorunlar”, İstanbul Barosu Dergisi, 91(1), 2017, s.233.

⁷⁰ Hakem kararları açısından değerlendirmeler için bkz. Tüysüz, İlamsız İcra, s.709.

⁷¹ Söz konusu kararın değerlendirilmesine yönelik ayrıntılı bilgi için bkz. ASLAN, Kudret/ AKYOL ASLAN, Leyla: İlama Bağlı Para Alacağı İçin İlamsız İcra Takibi Yapılması Dürüstlük Kuralına ve Hayatın Olağan Akışına Aykırı mıdır?, Ramazan Arslan'a Armağan, Yetkin Yayınları, 1, Ankara, 2015, s.195-251.

yabancı mahkeme ya da hakemler önünde görülmesinde hukuki yarar bulunmamaktadır⁷². Dolayısıyla davanın yetkili Türk mahkemesi önünde görülmesi gerekmektedir.

İkinci olarak itirazın iptali davasını gören mahkemenin yargılama yaparken yabancı mahkeme ya da hakem hükmünü ne şekilde ele alacağı açıklanmalıdır. Tanınmamış ya da tenfiz edilmemiş mahkeme ya da hakem kararlarının, Türk mahkemeleri nezdinde takdiri delil olarak dikkate alınacağı kabul edilmektedir⁷³. Ancak bu durumda alacaklı bir risk altına girmektedir. Keza itirazın iptali mahkemesi, revizyon yasağına tâbi olmadığı gibi⁷⁴ takdiri delil hükmündeki mahkeme ya da hakem kararının tek başına borca dayanak teşkil edecek yeterlilikte olmadığına kanaat getirerek davayı reddedebilir. Alacaklının tenfiz yerine ilamsız icraya başvurmakla bu tip risklerle karşı karşıya olduğu göz ardı edilmemelidir.

IV. SONUÇ

İtirazın iptali davası, sistematik açıdan bakıldığında şekli bir hukuk dalı olan icra hukuku içerisinde yer almaktadır. Bununla birlikte genel mahkemelerde görülmesi, yargılama usulünün ve esasının bir alacak davasından farkı olmaması bakımından değerlendirildiğinde İİK’da düzenlenen birçok davanın aksine maddi hukuk karakterli bir alacak davası olarak dikkat çekmektedir.

Milletlerarası usul hukuku boyutuyla ele alındığında itirazın iptali davasında Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ne bir münhasır yetkidir ne de tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği, diğer bir deyişle tahkime elverişli olmayan bir uyuşmazlık tipi söz konusudur. Dolayısıyla taraflar arasında yabancı mahkemeleri ya da hakemleri yetkilendiren bir yetki ya da tahkim anlaşması olması durumunda davanın yabancı mahkemede ya da hakemler önünde görülmesine kanımızca herhangi bir engel bulunmamaktadır. Keza aksinin kabulü, taraflar arasındaki yetki ya da tahkim anlaşmalarının alacaklı tarafından ilamsız icra takibi başlatılarak etkisiz kılınabilmesine sebebiyet vermektedir.

Yabancı mahkemeler veya hakemler, itirazın iptali talebiyle karşılaştıklarında karşılaşacakları ilk muhtemel sorun vasıf ihtilafıdır. Vasıf ihtilafının milletlerarası özel hukuk hakkaniyeti gözetilerek somut olay özelinde Türk Hukuku’na özgü bir biçimde yapılması, taraf menfaatine hizmet eden yegâne pratik çözüm yolu olarak görünmektedir. Uygulanacak hukuk noktasında dava, alacak davası niteliği itibarıyla temel bir borç ilişkisine hali hazırda sahiptir. Yabancı hâkimler de uygulanacak hukuku, taraflarca belirlenmediği takdirde kendi kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca tespit edebilir. Hakemler ise söz konusu tespiti, tâbi oldukları kanun veya model kurallar doğrultusunda yerine getirmektedir. Bununla birlikte bir yıllık hak düşürücü sürenin yabancı hâkim ve hakemler tarafından da göz önünde bulundurulmaması da belli başlı sakıncalar içermektedir.

İcra-inkâr ve kötü niyet tazminatları bir yaptırım olarak öngörülmekle birlikte usul hukukundan ziyade taraflar arasındaki maddi hukuk kaynaklı borç ilişkisiyle bağlantılı bir tazminat türü olarak dikkat çekmektedir. Maddi hukukla bağlantısının yanında usul ekonomisi ve taraf menfaatleri de göz önünde bulundurulduğunda tazminatlar konusunda hakemlerin ve yabancı hakimlerin karar verebileceği kanaatindeyiz.

Yabancı mahkeme veya hakem kararlarına dayanarak ilamsız icra takibi başlatılmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ancak bu yolu seçmekle alacaklı ilâmlı icranın kendisine sağladığı avantajlardan mahrum kalmaktadır. Borçlunun itirazı üzerine itirazın iptali davası açıldığında hali hazırda uyuşmazlık yabancı mahkeme veya hakemler önünde sonuçlandırıldığından davacının uyuşmazlığı tekrar yabancı mahkeme veya hakemler önüne taşımasında hukuki yararı bulunmamaktadır. Dolayısıyla mahkeme, itirazın iptali davasını görmeye yetkilidir. Ancak bu durumda mahkeme kararı, takdiri delil olarak nazara alınmakta ve revizyon yasağı itirazın iptali mahkemesi bakımından geçerlilik kazanmamaktadır.

Türk icra ve maddi hukukunda davanın niteliği ve sonuçları bakımından doktrinde ve Yargıtay kararlarında birçok farklı görüş öne sürülmüş; ancak buna rağmen istikrarlı bir uygulama ortaya konabilmiş değildir. Bu noktada çalışmanın özellikle ilk bölümünde belirtilen tartışmalara ilişkin olarak konunun önceki uygulamalar ve doktrin görüşleri ışığında yeni bir kanun hükmüyle ya da Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı ile düzenlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bununla birlikte geçtiğimiz günlerde kabul edilen 7343 Sayılı Kanun’un⁷⁵ itirazın iptali davasına yönelik herhangi bir düzenleme içermediği düşünüldüğünde içtihadı birleştirme kararına olan ihtiyaç daha da ön plana çıkmaktadır. Bu yönde verilecek muhtemel kararlar, konunun milletlerarası boyutuna da etki edecek ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapılmasına zemin hazırlayacaktır.

⁷² TÜYSÜZ, İlamsız İcra, s.718.

⁷³ Bu yönde bkz. Y. HGK, 24.10.2011 T., E. 2001/4-962, K. 2001/750 sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 10.11.2022). Ayrıca bkz. NOMER, Devletler, s.510; NOMER, Usul, s.174; DOĞAN, s.114; ÇELİKEL/ERDEM, s.798; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, s.630.

⁷⁴ TÜYSÜZ, İlamsız İcra, s. 708.

⁷⁵ İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun RG: 30.11.2021, 31675.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Mali Destek | Atf Şekli: Yazar Sinan Can KONYALI, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | Sinan Can KONYALI who is the author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır. | This article was prepared by the author alone.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde İÜHF'D'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihallerde İÜHF'D'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın İÜHF'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | The author declares that he complies with the scientific, ethical, and quotation rules of InULR in all processes of the paper and that he does not make any falsification of the data collected. In addition, he declares that Inonu University Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Inonu University Law Review.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Ziya: Milletlerarası Tahkim, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.
- ALLAROUSSE, Veronique: "A Comparative Approach to the Conflict of Characterization in Private International Law", Case Western Reserve Journal of International Law, (23)3, 1991, s.479-516.
- ASLAN, Kudret/ AKYOL ASLAN, Leyla: İlama Bağlı Para Alacağı İçin İlamsız İcra Takibi Yapılması Dürüstlük Kuralına ve Hayatın Olağan Akışına Aykırı Mıdır?, Ramazan Arslan'a Armağan, Yetkin Yayınları, 1, Ankara, 2015, s.195-251.
- ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin: İcra ve İflas Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm: Milletlerarası Usul Hukukunda Paralel Davalar, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- BERKİN, Necmeddin: Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1980.
- BOZANOĞLU, Sedat/GÜNAY, Mehmet Emre: "Tenfiz Edilmemiş Yahut Kesinleşmemiş Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Türk İcra İflas Hukuku İşığında İnfaz Kabiliyeti Genel Haciz Yolu ile İlamsız Takibe Konu Edilip Edilemeyeceği Uygulamada Yaşanan Sorunlar", İstanbul Barosu Dergisi, 91(1), 2017
- ÇAĞA, Tahir: Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair, BATİDER, VIII(3), 1976, s.21-31.
- ÇAĞA, Tahir: "Yine Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair", BATİDER, X(2), 1979, s.269-376.
- ÇELİKEL, Aysel/ERDEM, B. Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, Yenilenmiş 17. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2021.
- DAYINLARLI, Kemal: HUMK'da Düzenlenen İhtiyari İç Tahkim, 2. Baskı, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara, 2004.
- DEMİRKOL, Berk: Milletlerarası Yetki Anlaşmaları, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018.
- DEYNEKLİ, Adnan/KISA, Sedat: İtirazın İptali Davaları ve İcra İnkâr Kötü Niyet Tazminatı, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.
- DOĞAN, Vahit: Milletlerarası Özel Hukuk, 8. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2022.
- EKŞİ, Nuray: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim, 2. Bası, Beta Basım, 2019.
- ERİŞ, Gönen: Ödeme Emrine İtirazın İptali Davası ve Bazı Sorunlar, Ankara Barosu Dergisi, (5), 1977, s.822-841.
- ERKAN, Mustafa: "Bir Tabu: Taşınmazın Aynına İlişkin Davalarda Münhasır Yetki, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (20) 1, 2012, s.11-51.
- ERKAN, Mustafa: Milletlerarası Ticari Tahkimde Yetki Sorunları, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.
- GÜNGÖR, Gülin: Türk Milletlerarası Özel Hukuku, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- HEISS, Helmut/KAUFMANN-MOHI, Emese: "Classification: A Subject Matter for a Rome 0 Regulation?", General Principles of European Private International Law, Wolters Kluwer, 2016, s.87-100.
- HUYSAL, Burak: Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişlilik, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- İRGE ERDOĞAN, Burcu: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- KARSLI, Abdurrahim: İcra Hukuku Ders Kitabı, Yenilenmiş 1. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- KURU, Baki: "Ödeme Emrine İtirazın İptali Davası ve İcra İnkâr Tazminatı", Adalet Dergisi, (7-8), 1961, s. 676-694.
- KURU, Baki: İcra ve İflas Hukuku, Cilt I, 3. Bası, Alfa Basım Yayım, 1988.
- KURU, Baki/AYDIN, Burak: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- NOMER, Ergin: "İflas Davalarında Milletlerarası Yetki Anlaşmaları", İstanbul Barosu Dergisi, 85(6), 2011, s.3-11.
- NOMER, Ergin: Milletlerarası Usul Hukuku, Yenilenmiş 2. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2018.
- NOMER, Ergin: Devletler Hususî Hukuku, Yenilenmiş 23. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2021.
- NOMER, Ergin/EKŞİ, Nuray/ÖZTEKİN GELGEL, Günseli: Milletlerarası Tahkim Hukuku, 6. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2021.
- OKÇUOĞLU, Yavuz: Yargıtay Kararları ve Karşı Oylarım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1991.
- ÖZDEMİR KOCASAKAL, Hatice: "Milletlerarası Yetki Anlaşmalarının İflas Davası Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(Özel), Hakan Pekcanitez'e Armağan, 2014, s.2295-2318.
- ÖZEL, Sibel: Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri, Birinci Baskı, Legal Yayınevi, İstanbul, 2008.
- ÖZEL, Sibel/ERKAN, Mustafa/PÜRSELİM, Hatice Selin/KARACA, Hüseyin Akif: Milletlerarası Özel Hukuk, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.

- ÖZGENÇ, Zeynep: “Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemin veya Hakem Kurulunun Ex Aequo Et Bono Karar Verme Yetkisi”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 34(1), 2014, s.31-72.
- ÖZKAN, Yönel: *İcra İflâs Hukukunda İtirazın İptali Davası*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 10. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES, Muhammet: *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.
- POSTACIOĞLU, İlhan: “İcrada İnkâr Tazminatı Üzerine Düşünceler ve Bazı İhtilafli Noktalar”, *BATİDER*, IX(4), 1978, s. 951-970.
- POSTACIOĞLU, İlhan: “Ödeme Emrine İtirazın İptali Mevzuunda Bazı Zarurî Açıklamalar”, *BATİDER*, X(4), 1980, s.965-980.
- SARGIN, Fügen: *Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Yetkin Yayınları*, 1996.
- SÜRAL, Ceyda: “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi”, *TBB Dergisi*, (100), 2012, s.167-216.
- ŞANLI, Cemal: *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*, 6. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2016.
- ŞANLI, Cemal/ESEN, Emre/ATAMAN-FİGANMEŞE, İnci: *Milletlerarası Özel Hukuk*, 9. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2021.
- TAN DEHMEN, Mine: “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK’ta Kabul Edilen Yetki Kuralı”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 33(1), 2013, s.169-211.
- TİRYAKIOĞLU, Bilgin: “Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”, *Yetkin Yayınları, Tuğrul Arat’a Armağan*, Ankara, 2012, s.1141-1165.
- TÜYSÜZ, Cemre: *Milletlerarası Ticari Tahkim Açısından İcra ve İflâs Hukukundaki Davalar*, 1. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2017.
- TÜYSÜZ, Cemre: “Tenfiz Edilmemiş Yabancı Hakem Kararları Açısından İlamsız İcra Takiplerine ve İhtiyati Hacze İlişkin Bazı Meseleler”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 41(2), 2021.
- YEŞİLIRMAK, Ali: “Geçerli Bir Tahkim Anlaşmasının Varlığına Rağmen Genel Haciz Yoluyla Takip Yapılabilir Mi?”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 96, 2011, s.205-228.
- YILMAZ, Ejder: *İtirazın İptali Davasının Hukukî Niteliği*, Saim Üstündağ’a Armağan, Ankara, 2009, s.597-615.
- YILMAZ, Ejder: “Tahkimde İtirazın İptali Davası ve Tahkime Elverişlilik Kuralı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (16) Özel, Hakan Pekcanitez’e Armağan, 2014, s.531-554.